

Эш Н. С. Хрущёвд «СССР-нің экономикасыз жогжалдашы болгаш ушум аялы-агымия партиязы ухтурдуга» деп иктелсин СЭКП Топ Комитетинде Пленумунга чуталаалып көөрүн 1962 чылдың ноябрь 22-де үргүзүлөөр.

Эртеги хуралга саяал берген эштер болза:

И. Т. НОВИКОВ (ССР-нің аэретикага болгаш электржидилге министр), З. Н. НУРИЕВ (СЭКП-нің Башкир обкомунуң бирги секретары), А. В. ВИТАЛОВ (УССР-нің Кировоград облазына СЭКП-нің XX съездин атыг колхозтуң трактор бригадасының бригадир), С. С. ГОРЯЧЕВ (СЭКП-нің Новосибирск обкомунуң бирги секретары), М. А. ЛАВРЕНТЬЕВ (ССР-нің Эртемнор академиязының орадалач президентин), ССР-нің Эртемнор академиязының Сибирь салбырын (диргазы), В. С. ФЕДОРОВ (ССР-нің Министрлар Чөвүлөсинин химия талазы-биле Күрүне комитетинин диргазы), Б. ОВЕЗОВ (Туркменистанинин КП ТК-зынын бирги секретары), Л. Е. ГРАФОВ (Кемерово улус аялы-агым чөвүлөсинин диргазы), Т. УСУБАЛИЕВ (Киргизиянын КП ТК-зынын бирги секретары), С. П. ПАВЛОВ (ВЛКСМ ТК-ның бирги секретары).

Кежээки хуралга саяал берген эштер болза:

В. В. СКРЫБИН (СЭКП-нің Ростов обкомунуң бирги секретары), Н. В. МЕЛЬНИКОВ (ССР-нің Министрлар Чөвүлөсинин одала улетүрүнүң талазы-биле Күрүне комитетинин диргазы), А. Я. ПЕЛЬШЕ (Латвиянын КП ТК-зынын бирги секретары), Н. И. БЕЛАШ (Новосибирск областың Гутовск совхозтуң хаван аяакчызы), А. Ю. СНЕЧУКОВ (Литваның КП ТК-зынын бирги секретары), А. В. БОЯКО (ССР-нің Министрлар Чөвүлөсинин кара болгаш өдүг металлургия талазы-биле Күрүне комитетинин диргазы).

СЭКП ТК-ның Пленуму аялыны үргүзүлөп турар.

Заведующий Коммунистического Тел Комитета Ильяш Н. С. Хруштёв: «СРСР-коммунализм» төгүдөй эле ажал-агыгынга талалык күчү дээрлик башка техникалык күчү дээрлик чыгыс-таа

град-Довбасцын 800 муң болыт күчүдү тегүтүң доктаамал шугуку аймагалга кирген. Дамчылыгының талалык-беле мындар атык беле техникалык күчү дээрлик чыгыс-таа

ли болза улус ажал-агыгының ууру-туламынга, амыгы унык амыкыра-талалык аналитик бээр талалык-беле марксист чогадыгың байдалдык талалык итерилишкы болуп деп ол

Көдө ажал-агыгын уурутуруң ажикилер партияның ажики чорду туптар чөмөгөдөй ажалы урунундир болуп туптар дээрин аш

төгүдүрүн талалык-беле чорду туптар бритагдары болот механизмизат-тегүн ажаллар дөмөжөмөк турган; оларын көй кезип бир гектар чер

Ол үнелик культураның белик дү-түдү дөш б чылың 726 трактор бритагдары болот механизмизат-тегүн ажаллар дөмөжөмөк турган; оларын көй кезип бир гектар чер

гула чоруунуң ханы үндөмөк итерилик дөмөжөмөк, партия органи-намын чала структуралык дөмөжөмөк, партия-курдуе контроллуу дөмөжөмөк принципин төгүтүүн.

ролон ажи тодаргайлаар талалык-беле биске дуузалар.

Новосибирскке чаз өртем төү-нү ажал-чорудуламын, өртем кааларын белегүдүлүгүн айткан

[illegible]

м куженишкинниг ажилдаар, **Күш-ажылчы чедишкинне**

«Тээли» совхозтун Ээр-Хаван сүт-
барзан фермын курууге 140 тонна
сүт садар плавин 164 тонна кылдыр
күткөктө. Ол ферманын мурнакча
айачычы Херект Чыбык чылда ийек
бүрүздөдөн 1100 кг сүт саар кылда-
гезин ноябрь 20-де 1107 кг кылдыр
күткөктө. СЭКП ТК-ның Плеву-
мунга «ССРЭ-нің экономикасында
дождулудын болгаш үлүс ажил-га-
йынак партияны уауттулга» деп
Н. С. Хрушчевга алектенин таймык
турган үедө эш Чыбык чыл төңгү-
зүгө чедир бодунга быжылгалан
инектеринден 1200 кг сүттү саары-
хүлээген. Ол мынак саалычы Хер-
ект Эржеги чыл төңгүзүгө чедир
инин иектеринден муң амык ки-
лограмм сүттү саар мен деп хүлээ-
ген.

Ш, чыл төһчүзүңгө чедир

ылазы Москвага
 ажалчы чоңнар.
 Будурүгөзөргө
 еткесин радиога
 оңчүп турар.

ЧУРУКТА: Н.
 хоорайның үдөт-
 зиниң ажалчынын.

Тайга районунун «Кара-Хөл» сүт-барзан бааран фермазы куруниге 140
зының коллективи СЭКП ТК- сүт садар плагын 164 тонна

Плеумунга уткуштур улут күшчәләре тигелдеген чедиз алган. Хертема күрүргә 94 тонна сүт сәләр дәмә планын 126 тонна кылдыр күтүткен. Тыва АССР-ның Дәдәл Советиниң депутатды Хомушху Антонияна ноябрь 20-ге чедиз иккә бүрүдәдә 58 кг сүтү сәлган. Оң алуымаз, комсомолчу Хомушху Хертема иккә бүрүдәдә 1300 кг сүтү сәлган, бәзәин ашкан. СЭКП ТК-ның Плеумунга эш Н. С. Хрушчүвүт илетелгән рәдәдә дәмчылгаздындә аңназиз, анык сәлчиз 1963 чылда иккә бүрүдәдә 1450 кг сүтү сәлган деп хулузгәен,

алы Москвада
кылыч чоннар-
будурулгелерини
селги радиого
ул туурд.

ЧУРУКТА: Н. С. Хрущевтун илеткели-биле Кызыл
хоорайнын улетпур комбинатынын хеп даараар ателье-
зиниң ажилчынары таныжып тур.

ФОТОЗУ В. ЛУТКОВТУУ.

Бистин Төрзэн чуртувустун наймысалы Москвада жыйынган СЭЖК ТК-ин Пасеуну ажалчы чонларын уугу согуурлагы болдурун. Бугуруугедегидин жым-ишчилери Н. С. Хрущевтун итескиси радиога аныктагын дыйнал, согуулардан чончол тугар.

ЧУРУКТА: Н. С. Хрущевтун итескиси-биле Кызыл хоорайын уагупур комбинаддын хеп даараар атеде зикин ажалчынырар таныжы тур.

ФОТОЗУ В. ЛУТКОВТУ

паша Сергеевич, Силер бодунар-
и илеткелиңерге Күрпаннын,
виархостарнын, конструктор бюро-
рынын ажылында четпестерни бол-

Эңгиз чыгарыяларынын шыныкын-биле шугумчулуктан силер деп Гиталов уламчылаан. Бистер, көдөз ажил-агыймий механизаторлары булдурушуп практикалыкка ол четтестерин токарый көрүп турар бис. Ам көдөз ажил-агый 700 муң алыз-бүрү хевариңи машиналары ач турар, оларын кылды ажилдар чыгыс болуп турза-да, солугур бедирлериниң болз кесектерин талазы-биле шууг алгы-агы конструкториялар болуп турар. Чугте Мянскинги трактор завод сөөлү чыгарда 11 хевариңи алыз-бүрү тракторларын кылып үндүрүс, оларнын кылды ажилдары база чыгыс ай-да болза, конструкториялар еске-еске.

Ылдыг байдал-биле этеңгипи бол-бас. Машиналарын алыз-бүрү мар-каларыг болуп турары болгаш унификациянын чок болуп турары оларын ажилдыг баксырын турар. Савадын хэзектестериниан тараа култураларын болгаш бола тарааларын шуушкар ага-биле кестериниан эш дээрин тараа комбайнаарын эм Гиталов бедик үнөлдө. Бу чылын Жериянанын ховуларынга муң кире ылдыг комбайнар ажалыан, оон туңгундас күш-ажымдыг бүдүрүчүдү ажалп алышкынга 2,4 катан ескен.

Бо Пленумду салган соруалаларын боттандыр дээш демиселге Кировград областын тараалыгын боттарынан күшүн болгаш күш-ажы-лыг тарамынан деп ховуларын ажил-ишчилеринин өмүрүндөин эм Гиталов партиянын Тен Комитетин болгаш чазакты бүртүзеткен.

Никита Сергеевич Хрушчутун илеткилдик илереттинги, Тен Комитетинг Президиумунуң са-наалдары болза коммунистг тур-гузушкунун экономиказын улам ийил күүдериниң чугула айтырларыг көдүрү үндүрүп турар деп СЭКП-ин Новосибирск об-комунуң бирги секретары Ф. С. Ге-рарчев бодунуң саналыгга иштелген. Бистия ийитиледик хөгжүдөлинин өйү көлгөн негедерери-биле дүшү-тур узе ажил-агыйыгга дүдүргүлүн эсе тургузулганын эскерсөк, чу-

Обласка тараз бүдүрерин көбүдөдү-
-биле үш миллион гектар хире —
түгөн чыгга болаарга барык-та

бай катарлэй айгусь адырдыгтан, бок үгүшүрүнү угуулаар талзы-биле уугу ажил чоруттугунан. Колхозтар болгаш совхозтар кызма-тастын кандаашкыга туруштуг ортукмэ быжымтэй болгаш эрте быжымтэй сорттарынын айзот лэй саныны үрөсизинерин тарып өстүргөн. Кузүн чэжип тарып култуураларынын тарыгызга пэуэн 330 муң гектар чеди калыбарган. Колхозтарда болгаш совхозтарда 600 чире комплекслик бригадаларыны немей организастан, ол болза чире ажилынын културазын бедилди, ховуларынчэ ажылаашкынында зарыскага чок чорукту ууткап, техниканы улам бүдүрүчүгүтү ажылаар болгаш продукцияныч бот-үнесин чингедир арганы берип турар.

Колхозтарда болгаш совхозтарда мал ажилынын продукттарынын белектердеринич өзү турары-биле кады эрткен чыл-биле деңгээрге мыкыстыг бола малдын баш саны 118 муңга, оон ичинде инектерини —36 муңга көвүдүнгөн, а хаваныларынчэ саны 105 муңга өскөн демегезе чогүр деп эш Горгаче чугулазган. Оон-биле эт, сүт болгаш мал ажилынын өске-дэа продукттарыны бугадырин келбир чылын көвүдирдинге эки байдалдар тургустунган. Ам малды секирти азыраар талзы-биле зөөндөр болгаш специализаттылган бригадалар лэй-лэй ажы-агыйларда тургустунуп турар. Куштүг секиртилааге 60 муң бал мыкыстыг бола мал, ол шыкаш 138 муң хаваныар тургустунган.

Никита Сергеевич Хрущевтүн илеткели болгаш бистин партияныч Топ Комитетинде Пленумунуң ажилдап кылмып турар шийтирилери чире партияныч, бүгү өсөтө уаустун, долу деткимчезин, эмгэг чүдүдүгү-нүшүкүнү ыгар. Олар уаус ажалы-агыйныч бугу адырларынын курлавырларын чөтө ажылаар, чөспөстөрүн ханымы-биле илередер, коммунизмиң материал-техниктиг баазаны дүргөн тургузарыны хөроонө партия, совет, профсоюз, комсомол болгаш ажы-агый организа-цияларынын турар черин болгаш

колалар болгаш дээди өөредили
рлери-биле харылзааны туткан
р. Он чыл школаларын дооска
импизаторун элтекилерин

терситетте химиядан, оон аныктамалар физика-математиканын уюнушун интервенттарга оореткен турар.

Филиалдарын болгаш комплекстерин институттарын ажил-чортулардузуга чыныгын тутууга чыгуулаа, эл Лаврентьев оларда билимни ачкан болгун эртемденер ама-ама чечетсин, тутуугун темпелирини оон жумук, чуртулга черлерини оон чынык-чы-биле бергедешкиннер барын ачкан дегенде. Илдин турбуже бистин ачкан чон чон талакы кезектерини куулушотем амыралды-биле турган турган оратор уламчалан чыгуулаа. Инда Сузугу талантынын аныктамалар ажил-хектерини энтузиастар болгаш крайнын патриоттары хелак Оларга чурт дуулаалар херек.

Оон соонда чуртун чон талакы районнардын онза чутуга учур-дузалыг айттырларга ортемден чоруттаган.

Чер адамнын ялаг суугарын дилеп тывырыны болгаш ажыгаларын айттырмынын тутуугын чутуулаа, илдин суугарын сузугулаа, амыралды чок куулаадырлар Курулуш ортулуга болгаш Камчатка Ойуу бар деп Лаврентьев айткан. Оон куулаадырларын укталын тырылтып, оларнын химиянын болгаш амыралдынын аргаларын ишчиге турган ортем болгаш практика талакы-биле учуг учуру-дузалыг болуу турар.

Эртемдер академиянын энчиреги диния ажил-чортуларузынын тутуушунда Алчы дайыда Камчатканын учугу балык тывыштын комбинадында ирак эвесте чер туткеткелерин болгаш ортем амыралдыларын сууру суун уген, 22 скажиннери тутун, оларнын 12-ин учугуру бууру берил турар деп М. А. Лаврентьев динишкан. Парикстер туттууган, а келер чыын байтайгы эвесте, тростяништын тутушуну эгелээр Чинк еркетке энериянын болгаш чымыгын бар чоруп о байлак, ишчиге чок кижилерин амыралдын чалмакы калды-дошук болгаш аар-берк крайнын арак-ырууту дуген өскерттар.

(Уланчызы 2-ги ардымны)

Съездинин документилен өөренип турар

СОФИЯ. (СЭТА). Ам Болгариянын Иммунистик партиянын VIII съездинин материалдары бүгү болуп улустун кичээгине чыгып турар.

Чурттуу хоорайларында болгаш көдөз чөйрөндө фабрикаларда, заводтарда, туугуларда, дээди өөрөдөгү чөйрөндө ам хай саннык хуралдар эртип турар болгаш оо хуралдарга амылчы чоннар БНП-нин VIII съездинин материалдарын аамок улуг сонургал-биле танымып турар.

Бүгү чуртта амылчы чоннар эртип турар хуралдары болза БНП-нин болгаш оон Төп Комитетин догандыр бүгү болгаш улустун быжык чангыс элтинин болгаш сырый наттышынанын, партиянын иштинин болгаш даштын политиказын чангыс эл-сепкил-биле бүрүн дөткөп турарынын чызынанын көргүзүп болур.

ДОК-туң онза хуралын чыылдырар

Делегейин Олимпий Комитети (ДОК) (албан кылды чери Лозаннада турар) дараазында лыжадынын парлап үндүргөн: «Чыг дургунда делегейин спорт амылчалыгы болуп келген ала-берге өчкүч-чөгөөр-биле холбаштыр, спорттун хөдөөгө холбаштырары политиказын холбаштыр ДОК 1963 чылым февраль 8-те Лозаннада онза хуралды чорударын болгаш аана «Спорт биле политика» деп кара чангыс айтырымын чыгалганын көрүп шийирлээн. Делегейин бүгү спорт федерацияларынын төлөөкчүлери хуралга чалап келгилер. ДОК-тун президенти Э. Бронетж болгаш канцлер О. Майер лыжадынга ат салган.

БООЛАШКЫНЫ СОКСАТКАН

ПЕКИН. (СЭТА). «Женьминь жибао» солунун лыжадынга-биле алырга. «Кыдат кызыгдар отрядтары бүгүндө, тодаргайлаага 1962 чылдын ноябрь 22-ден эгелдеш, бүгү кыдат-индий кызыгдар шугумга боолашкыны боттарынын лыжадынга-биле соксаткан». 9 хонгадан-декабрь 1-де-Кыдат биле Индиянын арасында 1959 чылдын ноябрь 7-де турган чыгыш чери кырында контролдуу шугумдан ол отрядтары 20 километр кыдыр үндүргөн эгелээр.

ДЕЛИ. (СЭТА). Индий-кыдат кызыгдар боолашкыны соксаткан дээрин Индиянын премьер-министри Неру парламентке ноябрь 22-де медетгез.

АКШ-ТА ААРЫГЛАРНЫ ЭМНЭЭРИ—КОНЧААЛЫГ ЧҮҮЛ БООП ТУРАТ

Джефф Чендер деп америк кижиз аарыг берген, Лос-Анжелос хоорайны чогууда «Валвер-Сити» деп эмнегеге чыгып алган. Аана оу келип эмнеден. Келип эмнеден чедикшинин бооп эрткен, ынгалажжак келишкени бооп турган, оон ортанын келген халдарыдан Чендер өлгөн. Ол чорук америк хей-инити билдиге берген. Хей-инитинин негелдери «Валвер-Сити» кыдында чорукта, ук хыналанын үзүндө медиялыгы, бөдүн бөзүн дурдунерин 23 хыналанын, оон иштинде келип эмнегеге чыгуу херекселерин чептес арыгалап белеткөөн алганы.

«Валвер-Сити» болза хуу эмнегегин бөдүнне хамаржыр, ынгыл эмнегелер Американын Каттишкан Штаттарында муң алыр. Ук эмнегелерин эелери болгаш хөдөөлөп алышкандар аарыг кижилерин дугайында сатып салып турар эвес, харап олардан хей долдарын алырын бооп турар. Ол эмнегелерин лабораториялар кончук багай дерит-тинген, реттен-биле шийинчелешкнпүт чок ийнеп, азы чогуур негелдеринге дүшүлгөн турар: оларда амыт үеин медиялыгына херекселер эргөжөк чыгуу деригелер чок. Улуг аарыг кижилерни хуу эмнегелер хууш алабай турар. Ол эмнегелерин эелери чогуу шойундууг, ишти дүжөк кижилерин кезерин, миндалаларын кезип ол каары ышкыш берге эвес келишкенин кезип эмнегелерин күзөп турар. Бөдүн кезип эмнегелерин кыгаш, эң хай ажык-кончааны ам турар, чүте дээр-ге ол келишкенин кыска хуусаа иштинде аарыг кижин реттен шийинчелешкнп, амнер өртөз, кезип эмнегелер, эмнегеге ажалгалы болгаш өске-лаа шугулар дээр аарыг кижинде улуг хөдөө алырына ажыгыт бооп турар. Хуу эмнегелер кончаа алырын харап, толуг аары-нан кижилерин беши эмнегеге чыгырып алгандар. «Сатерли» иянгин пост» деп журналдык бижээни багулар алырга, хуу эмнегелерден дуа дилеп келген беш кижилерин бирээни ыаылаа чыгырып ам турар. Хуу эмнегелердин эелери болгаш олардын чыгыш амылчы салдыган капиталдан 25—50 хуудун хей хире кончааны ам турар.

«Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынче чаа базым»

НЬЮ-ДОРК. (СЭТА). Ам делегей болза тайбын кожа-хелбээ догуннаашкынын херек кырында боттук чыгуу болурунче чокшудан кел чорутуу. Улустар аразынын харап-залларында дайыннын айымы болгаш дүшкүрүлүп чорук тургустуну келген адыр бүрүзүгө аайлап шийирлөөр чорукту тайбын чугаала-жышкынынын аргазы-биле чедип алган туруп болур-дур деп, АКШ-тын компартиянын улуттукчуларынын бирээни ГЭС Холдун парлап үндүргөн медетгелдине чугаалап турар.

Делегей шалын тынып болур, чүте дээрге делегейин адырлууг дайыннын дүп чок тамызында ол чалаан болгаш тайбын кожа-хелбээ догуннаашкынын оруу-биле чоруктан эел, медетгелде айтып турар. Совет Эмнелерин болгаш оон премьер-министри Хрущевтин тайбын эгелекчи чорутуун ачымы-биле база Кубаже халлашкынын кылбас деп аазааш-

кыны президент Кеннедин берген ичкы-ачымы-биле дайыннын айымы улуттуктыгын.

Совет Эмнелери биле Куба болза бомбардировщиктерин Кубалаа аа-гаш чорударын болгаш Куба Республи-кага улуг АКШ-тын моон сонгаар-гы өчкүч-чөгөөлүг аргасын үүлгел-диринге сылагын оон-биле чай-ладарын аазааш, тайбынны быжык-лаарынын хөдөөгө эгелекчи чорук-ту база катап илереткен деп, ме-детгелде оон ийди чугаалап турар.

Президент Кеннеди бөдүнүч талазын блоканды дүжүргөн, ол чор-рукка бүгү америк улус байыр чедир-тип турар. Халлашкыны кылбас дээр бөдүнүч аазаашкынын президент ба-за-ла катаптан. Ол болза бөдүнүч тааржыр тургустуну алыр эргел-ни хулап көрүп дээр демиселге улус-тарын тинделгези болуп турар-дыр.

«ЧАА ТИЛЕЛГЕ»

СОФИЯ. (СЭТА). «Кариб далайын районунда айымын кризистин ур-жуктарын ууткаарынын аргалары-нын бар апарганы—ол дээрге, АКШ-тын аргасын ботуктеринин аазааш-кыны политиказын чогуу берип база кула улустун эге-ажыктарын камтаал ап шыаан Совет Эмнелери-нин тайбынга ынакшылдыг чайгы-лым чок политиказын ачы-ха-ымакты-дыр» деп «Отечествен фронт» солун айтып турар.

«Кариб далайын районунга бай-далын бүрүн таарыкчалыг болуру-

рынга боттук болгаш чок перспек-тива ажыттынын турар. Ол болза Совет чазактын тайбын политиказы-нын чаз улуг тинделгези болуру маргыш чок» деп «Земельско зна-ме» солун бижээни.

Ол солунуң үргүчүлөп Сижэни болза: «Бүгү чөз делегейин улус-тары бүгү-нүти тайбыннын шыны камгалакчылары болуп социализмин улуг чуртунга болгаш Совет чазак-тын улуттукчуу Никита Сергеевич Хрущевка улуг өөрүп четтиришкени-ни илереттишкан база катап байыр чедирип турар».

Тайбын политиказынын ленинчи принциптеринин тилелгези

ПРАГА. (СЭТА). Кариб далайын районунда делегейин дүшкүрүлүп чорутуун айымын оларгаарын уут-каар соруга-биле кыгаш чаа ба-зымпарын дугайында Москвадан болгаш Вашингтондан келген меле-лерин Чехословакиянын хей-инитин күзөп хамышкыны-биле уткан.

Президент Кеннедиге Н. С. Хру-щевтин чоруктан сурагыл бижикте-ринде илереттишкен совет ини-циатива Кариб далайга чөгөөлери

ууткаарынын орутуу ажыткан деп «Виле право» солун бижээни. Совет Эмнелери тайбын политиказынын ленинчи принциптерин чайгыш чок-ка чуртун, Кубаже шуут халлаарын болгаш делегейин термозролуг дайынны өскүзүп үндүргөн ботган-дыр арганы АКШ-тын аргасын бе-луктеринге бербөөн ужурунда Кариб далайга айымын кризис чорутуу-байлаштынар апарган дээринге чыгышкынны тубас жүрүлүг деп ол солун үргүчүлөп бижээни.

30 ЧЫЛ ДУРГУЗУНДА

ПАРИЖ. (СЭТА). Эмнелге черлерин дерип тургустар талазы-биле Франция Европанын өске чурттарында чар-тык чүч чыг хөдөмдөп калган деп, «Юманите» солунга парлап үндүргөн болгаш Францияда калык камгаламын түрүн байдалыга холбаштыр-ган чүгүдү ыла чугаалап турар.

Албан статистиказынын мынтыг медетгези ол байдалды тодаргай көр-гүзүп турар: 1959 чылда калык камгаламын ашкандыгында Франциянын күрүнө бөдүжөдүнүн ча-

рыгаларынын чүгө 2,27 хууу бол-ган; 1960 чылда ол үчүт-хуу 1,85 хууга чедир кулааган; 1961 чылда калык камгаламын чарыгалдыр 2,22 хууга четкен, а бо 1962 чылда ол чарыгалдыр ботт катап 2 хууга чедир кулааган.

Чуртка 29.000 эмнелге оруннар болгаш 60 муң медицина ажыла-чылары чедиптеш тур дээринин дугайын алаан каш чылдарын дур-гузунда француз парламента болгаш

көсүк политиказын болгаш хей-инити ажылачыларынын медетгелдерин-ге айтып келген.

Франциянын госпиталдарында бол-гаш эмнелге черлеринге аарыг кижилерин эмнелерин халезини сөөлүг дөрт чылдарын дургунда 54 хуу бөдөн.

«Юманите» солунуң медетгези тур-густар биле алырга, француз найсым-дагы укен ий чылдарын дургун-дагы чангыс-лаа эмнелге чери тур-густар болуп турар.

АКШ-ТА ААРЫГЛАРНЫ ЭМНЭЭРИ—КОНЧААЛЫГ ЧҮҮЛ БООП ТУРАТ

Бөдүн америк кижилерин чова-лаанын укен ам кымып турар компаниялар байыр чорукка база чедикшинин кижилп турар. АКШ-ын ам бөдүрүгезин бүрүн-биле оу бөдөткөөрүн хей эвес компаниялар-дын холуура мөөнөттөгөн. Ол компаниялар, эмнеге тергидеши-ниниң ертки амылавышкан, чүс-чүс миллион доллар ажык-кончааны ап турар.

Эмнелгеге амнелдерин болгаш эм-нерин өртөөн аарыдан болган-чок-ла боттары чеге чарыгалар аш-ха-хөргөштин беши кызырп турар. Америк өг-бүдөлөрүн үштүн ийи хир кезинге чылда 350 доллар бооп турар медицина дузаламчы-нын ол биче деп доктаатынган ор-тукм өртөз беши аар бооп турар. «Балык камгаламын информатия фондузун» медетгезин багулар алырга, америк өг-бүдө бүгү чүгү-дөргө чылда ортума-биле 294-тен эвөөш эес долдарын чарыгал-дыр турар. Каттишкан Штаттарын чур-таакты чогуура ортууна долу ший-чигелни чоруткан америк амчилерин комиссиянын доктаатканын багу-лар алырга, миллион-миллион аме-риканарын медицина дузаламчы-зынын талазы-биле негелдери хандырттырмай турар. Медицина дузаламчыны эргөжөк чыгуу азын, кырган, негр, утааны чептес кижилер эмнелгенин хензип болгаш эң багаш шынарлы дузаламчызын ам турар.

Негрлер болгаш ам кештиг эвес өске-лаа национал кижилер кончук берге байдалда туруп турар. Оларын чурттап турары казанактарыл бол-гаш чер бажынарларды хоорайнын районларын туберкулезтан аарынын кийик болгаш бачып уругтарын өтү-рүпүн талазы-биле хууу эң белик болуп. Ийдиң түрүбүзе АКШ-та «ийги чергенин дамагышар», негрлер биле пурториканчылар аар өртөгүч амнелер-лаа, эмнелгенин эмин өртүп улуг өртөгүч амнелерин ийи-лаа боттарына хандырып шыда-лайын турар. Калык камгалаа эргеле-диниң медетгелде алырга, Кат-тишкан Штаттарда ийи-лаа-биле 1000 чурттакчылардан ам кештиг эвес кижилерин туберкулезтан

өлүрү 17,6 (ак кештиг кижилер—6,6), грипптен болгаш өкпөгө дегди-ришкелден—62,5 (ак кештиг кижилер—32,5) кижин бооп турар. Негрлер болгаш пурториканчылар эмнелге-нин белик мертежидиг дузаламчызын сөөк-азы мугалар чоруткан ап шы-далаайн турар, ол чорук америк эм-нелге черлеринин хей нуруузунаа негептөөн.

Эмнелге дузаламчызынын талазы-биле ол хир берге байдал түрүбүзе, америк реакция калык камгаламын АКШ-та туруп турар чоруктар өскүзүлүп дон калык-лаа хөдөөчүлөр бооп-чептескип уткуп турар. Эмнелге дузаламчызынын үзүндүн улугатканына чогуура энчөкчөүшү-күнүнүч «демократтыг хосталгага» баш сурагыл «америк чуртталганын овуу-хөдөөнүн» кыжанын кылдыр реакция көрүп турар. Эмнелге дуза-ламчызынын талазы-биле «хостук ка-питализм» камгалакчыларынын бири өдүрүндө хуу эмнелдерин эелери-биле чинчел амчилер, а ол ышкаш аарыг американынын сөөлү-гү долдарын катап турар америк эм-

нер бөдүрүлгелеринин компанияла-рынын кезигүнери кирип турар. Бөдүнүч хуураалында 180 муң ажыг кезигүнерин «Америк эм-нелгени өйлөдү» дээр амчилерин реаксылыг организмын күртүн-нин эмнелге дузаламчызынын ко-рум-чуртуну беши шоолуг эвес кылдыр калбартырычте утганган калып-лаа хөдөөчүлөр төлөөлөдүн бадкытпазы дээр хей ашк-хөргө-штин чарыган турар.

Чепселгенин кижиниң өмнү өрттир херектелгелер чаз-лаа өн-он ми-лиард доллар дээр АКШ-тын кон-греси доолаштырган, чыл бүрүдө-ле кыргандар эмнелге дузаламчызы-нын дугайында хөдөөчүлөр төлөөлө-дүн күш чок болурун турар. Чижээ, бо чылдын июль президентинин сандалп киригени хөдөөчүлөр төлө-дүн конгресс бадкылаан, ук төлө-виле 65 хар ашкан кижилерге со-циал-хандырылганын фондузун эмнелгенин чамык дузаламчызын чөпшөөр турган. Америк конгресс эмнелге дузаламчызында «хостук ка-питализм» камгалакчыларынын өртө-ажык дээр, кыргандарга өмнел-генин хензип дузаламчызын шак ышчаар казан.

Е. КОВТУНЕНКО.

СТОЛБНЯКТАН КАМГАЛАНЫҢАР

Калык бир чылааганарга таарышкан балыгданган кижиз эмнеге чедип келир апар. Ын-чалла-лаа хол-бодунче чүс ка-лаалган, бичи кезиккен азы шыбакталдыр аап-саал балыг-лар болганда улус ноз-биле чалгаш азы шарып алгаш өмчө-ге көрүспөс чоруктар кончук хей. Ол балыглар дургени-биле акыр ий бээр болгаш улус оларын хер-кек-лаа алабастар. Ынчаллааа ол үргүчү-ле ынгыл болбос. Чамалык уластуң ынгыл херекке алышты балыгларынын ийи-нин соон аарыг азы алаан каш хонгайла столбняк дээр аймы-дыр аарыг тыптып келир.

Баштай кижиниң чаатынын шыгаш өрттир курауп, тыртп ол эгелээр болгаш асты амжылары

берге апар. Оон соонда бүгү эрт-мага бот курауп, тыртп эс-гелээр. Бир эвес оун чогуур үзүн-де эмнел эгелээр болза, аарыгын дүргөн экиртип, кижини өлүмдөп чаладып болур, ынгалаааа чамалык кижиниң калык дыка ур үлө басырал, хоочурал бо-лур. Столбняккан канчан аарыг бээр?

Черин дозураанга ызы-бүрү микробтарның, чижээ, столбняк-тын микробтарын чуртталганын туруп болур. Столбняк микробта-рын чуртталганын дашкык калыг шыны оларын камгалаа чылдарла камгалап болур. Бир эвес бичи шыбак балыгларже ол чуртталганын берген болза, столбняк микробтары кылдыр өзүп, столбняк аарыгын тынма-

Чурукта: хаатыг сөлүстөөшкн.

Фотостуд. С. Фотостудтуну.

БАШКЫНЫН СҮМЕЗИ

ӨГ-БҮЛЕГЕ УРУГЛАРНЫ КҮШ-АЖЫЛГА КИЖИЗИДЕРИ

Уругларын күш-ажылга ынак кыл-дыр кижизидеринге школа болгаш өг-бүлө улуг ролду ойнаар. Күш-ажылга кижизидери дээрге, кижини чүгө ажыл кылырынга чангычтыр-ы ол эвес, а мында кол чүгө болза, бөдүнүч күш-ажылыннын түнелгелер өөрүшкүнү болгаш сетил хамыш-кынын ап турар чорукка кижизидери болур.

Өг-бүлөгө уругларын күш-ажылга кижизидерин бичиңден-не, оларын ойнаар оюнуна күш-ажыл-гы хевир бар апарган үелде-не эгел-деп ужурул.

Бир техник кижиниң өг-бүлөзине бичи оолду кижизидип турганын мен мааза чижек кылдыр кирип кар-рей. 6 харлымында эгелеп, олгуну ойнаар чорун амычте шидеткен. Оол ыш хуураакчелерин чазап, өөрүтпө ыш ойнаарактар дээр онда өске чүдүлгелер кылып берип тур-ган. Сес харлымында ол оол чазаныр бичи шоолуг, а 10 харлымында чөд-дур станоктук болган.

Кижизидеринге ыаылаа ста-нок, чазаныр стол турары албан эвес болбайн аан. Ынчалла-лаа ала-нелер боттарынын уругларыннын оюнуу ш-датыннар-ла шаа-биле ажыгыт ажык-те шидеткел болурун аргала-рып тып ап турарлар.

Уругларын күш-ажылга кижизиде-ринге өг-бүлөгө ажыл кылырынга оларын боттарынын кижизидип улуг ужу-дулаагы. Совет Эмнелери-нин Маадарын канитан Гастелюну алазы мында деп чугаалаа: «Бистер олгусту бичиңизден-не бажым ажылыга дузалажыр кылдыр чан-чыктырган бис. Өрөл иштин апташ-рынга, аяк-сава чуртуунга, чөм өкпө салгырынга ол түрүлгө-биле кижизидип турган. Кол дараарынынга база ынак. Ол чорутуу-ла ызы-бүрү мо-дельдер дузалаа ымак ынак апар-ган. Бис алаа дузалаа, арга-сүмөни берип, дөткөп турдуус. Ол бүгүнүч түнелгелде, Кол калык, шыгашма-кай, тургустук кижизидерин, Ынча-ганаш бис оун «дески кижизидер турдуус».

Чүгө болгунда, бөдүнүч өг-бүлө-зине эвес, харын коллективке, чо-га, Төрөн чуртунга ажылаарынга уругларын бүгү-ле аргала-биле кижизидерин чугула. Ынчангаш ала-нын школзаа чорутууну турар ызы-бүрү ажыл-хөдөөнүн дөткөп амылаарга бажынын шалазын чүп, кыжын белеткен берип турар. 4-үк класскылар намыл чы-ран Петергову казынын бажы-нынга үргүчү барып, бажым ажы-лынга эки дузалап келгилер. Ол

уругларын ада-нелери ынгыл ажыл-ды база дөткөп. Ийдиң чижек-тиг эки эгелешкенин бисте хей. Юткин, Мартыненко, Ларин, Ершов, Гончаренко, Еремеев болган өске-лаа ада-нелерин уруглары бажынынга доктаамал кылдыр ажылдып.

Бир эвес өг-бүлөдө элөөн каш уруглар бар болза, кылдыр ажылды килип бүрүзүгө хуваары чугула. Ол ажылды эр, хөдөөжөн кижиниң күөсүлүр ажылы деп ылгаары ажы-гыт эвес. Уругларын улугды берген-де, чүгө ынгын чик эвес, элөөн берге ажылдарын оолдара дагып болур. Эгелөөн ажылын ыаылаа эткине чедир кылдыр уругларын чангычтырар херек.

Ажылды чүгө хуваап каары-биле кыжизидерин, а оун канчаар кылдырын ада-не көрүгөр, айтыр болгаш үргүчү хуваар болза эки. Ынчалла-лаа үргүчү-ле айтышкын бээр, ажынар ийнеп, азы «хемчег» көргүр дээр болза таарышпас. Ий-дүл «хемчеглер» уругну бөдүнүч күжүгө иделек чок болурунче чедир берип болур.

Чамалык уруглар чүгө бөдүнүч шийип алган ажылы кылдыр мен дээр, өске ажылдарын кылырыннан чалгалаарлар. Бо айтырыгы ший-тирлери хей-хей ада-нелерин дугу-редип турар. Уругларын чалгала-рып чорутуун чылааганын азы-бүрү, Чамалык уругну калымын багыт бооп магачок. Ынчалла-лаа «чалгалаар чорук хей кезин-де-ле шыи эвес кижизиделген тыптыр» дээрин А. С. Макаренко чугаалаан. Ынчангаш чалгач чорук-биле кол-да демисел—уругну күш-ажылга доктаамал хандыкшыдыр болур.

Уругларын күш-ажылга кижизиде-ринин дугайын чугаалап тур-гаш, мааза алаарынын кижизиде-рин дугайын онзаал медетгелерин чедер чугула. Илаптык чамалык адыр «чайжык» бооп турары-биле ол херекти кылыра көрүп турар. Бажы-ныга өрттир бичи-лаа үеини иш-тинде олар ажыгыт хей чүдүлгелер уругларынга чугаалап, айтып берип шыдаарлар. Бөдүрүлгенин, көдөз ажыл-агыйын мураакчыларын, ме-ханизациянын дугайын, өртөм-тех-никанын чедикшиктерин сонурга-лып чугаалап болур. Ол ышкаш, бажым иштинин херекселерин чижээ: палтика, килим-лаа септа-ринге, чалгач-терге үзөп чазарына, алыгтар кайлар дээр ышкыш бөдүн ажылаарга уругларын өөрлөдүр ба-за-ла алаарынын хуураагы.

Вистин школада Махов, Шельва-шенко, Поляков, Ларин, Смирнов болгаш өске-лаа ада-нелер уругла-рынын күш-ажылга кижизиделге-

зинге улуг кичээгенин салып кел-генер. Чижээ, Маховтун 2-ти классчы олгу Вова бажынында бора-тоодай азырап өстүрүп, бажым ажылынга шылаар шаа-биле дузала-жып турар. Эш Махов школанын ада-не хуралында күш-ажылга кижизиделге талазы-биле ажыгыт са-чалдарын берип келген.

Чамалык ада-нелер уругларыннын күш-ажылынга боттары-ла шалгы-тай бөөрлөр. Уругнуң азы олгуну кылдыр дээр ажылын багай кылып-тарыннан көрткөш, ада-нелер ботта-ры кылдыр ийнеп, азы соксадып каар. Ийиңи классчы Галаа алазы Шельвашенко ак мөндүрүктөрүн, дөнтөшүн чүп аарын айтып, өөрдөп каан.

Ада-нелер боттары көргүзүп, ай-тып берип турар, азы-бүрү ажылдарын уругларга дидими-биле дагып болур.

Е. ЛУБОШНИКОВА.

№ 5 школанын бажымы.

Теорияны практикага

Институттун педагогика факультетинин дөртүк курстуктары бо өө-редилге чымылы атеизмде респу-бликанын школаларына практикалп чораванын.

Практиканы өрттиргенин дугайында конференция чоқта чаа ин-ститутка болуп өрткен. Конферен-цияда практиканын белик денелдиг өрткенин айтышкан, студенттер Владимир Сат, Ондар Борбанай, Надежда Ийдиң, Дүрбү Шома оларын кижизидерин методика та-лазы-биле эки шыгарыг чорутуу турганын улуттук башкылар дем-деген чугаалаан.

Ш. ДАРЖАЙ.

ЧАЗАЛГА

Бо чылдын ноябрь 20-де үнгөн «Шын» солунуң ийги арынның үш-кү колоннасында үстүндө куу сески абзацын үшкү олуруун 22 бөдүрүл-гегелдерин тургустары бооп турар деп, ол-ла арынның дөртүк колонна-сында алаандан өрү ийги абзацын беши олуруун 67 сонгархотарын олурунга 22—24 улус ажыл-агый чо-вуделерин деп чазан номчуру.

Редактор Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

КОЛХОЗДАРЫН БАШТААР ЧЕРЛЕРИ, ХАМААТЫЛАР!

Мааларын эки-тура-биле кам-галадырың кэрээзин чарыңар.

Намгаладыр кэрээлериң бау-гаар Курстархование чери аары-ларын болгаш өзал-өндиги тар-варыларын түнелгелде мал-дар өлгөндө оң камгалактан тү-нүн төлээр.

Чыгыш малды, ымыктыг боа малды, хей, өшкүнү, хаанын бол-гаш ийин намгаладыр.

На